

Aan de leden van de vaste Kamercommissie
van het Ministerie van Financiën van de
Tweede Kamer der Staten-Generaal

Briefnummer
24-122433

Onderwerp
Oplegger actieplan witwassen en rol van
poortwachters t.b.v.
commissiedebat 24 april 2024

Den Haag
17 april 2024

Telefoonnummer
+31 703490357

E-Mail
linthorst@vnoncw-mkb.nl

Geachte dames en heren,

Met het oog op uw aanstaande debat over de aanpak van witwassen, attenderen wij u graag op de inzet en input van VNO-NCW en MKB-Nederland op dit dossier.

Het tegengaan van witwassen is een groot en gezamenlijk belang. Het tegengaan van witwassen is niet alleen een wettelijke verplichting, maar ook essentieel voor een goede economie en een goed ondernemersklimaat. Crimineel verkregen vermogen zorgt immers voor oneerlijke concurrentie, leidt tot onveiligheid bij ondernemers en tast de integriteit, stabiliteit en reputatie van ons financiële stelsel aan. In de praktijk zien we echter helaas dat de aanpak van witwassen ineffectief en inefficiënt. Daarom komen wij met een aantal voorstellen.

In de bijlage treft u aan:

- **Het 5 punten-actieplan witwassen van VNO-NCW en MKB-Nederland**
In het kort vraagt het bedrijfsleven hierin om:
 1. Doelgerichtere aanpak
 2. Invoering van een cash limiet € 3.000
 3. Basis-betalrekening voor bonafide ondernemers
 4. Duidelijke en uitvoerbare regels
 5. Versnelling en regie om witwassen beter tegen te gaan
- **Een effectievere en efficiëntere invulling van de rol van poortwachters**

De zogenoemde poortwachters – van banken tot makelaars – hebben een belangrijke rol maar kunnen die nu niet optimaal vervullen. En bonafide bedrijven/ondernemers hebben last van de vele anti-witwasmaatregelen en sanctiecontroles die poortwachters verplicht moeten uitvoeren.

VNO-NCW en MKB-Nederland hebben samen met de poortwachters in hun achterban onderzoek gedaan naar hoe het beter, efficiënter en effectiever kan. In het onderzoeksrapport 'Krachten Gebundeld' staat beschreven wat poortwachters zelf kunnen doen en waar zij ondersteuning van de overheid nodig hebben.

Ik hoop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd. Mocht u nog vragen hebben, dan kunt u contact opnemen met beleidssecretaris Karijn van Doorne van VNO-NCW en MKB-Nederland, doorne@vnoncw-mkb.nl / 06 5746 7001.

Met vriendelijke groet,
Mw. I.C. Linthorst
Directeur Beleid VNO-NCW en MKB-Nederland

NAAR EEN NIEUWE AANPAK WITWASSEN

gericht, effectiever & efficiënter

De aanpak van witwassen schiet te kort. VNO-NCW en MKB-Nederland vinden dat het anders kan en anders moet. Zij hebben daarvoor een actieplan opgesteld, dat ze graag samen met de overheid en andere betrokken partijen willen uitvoeren.

Hoe is het nu?

Het doel van de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren terrorisme (Wwft) staat buiten kijf. Crimineel geld verstoort de economie, zorgt voor onveiligheid en leidt tot oneerlijke concurrentie. Naar schatting 80 procent van alle misdaad komt voort uit financieel gewin. Dat veronderstelt dat een belangrijk deel van ons opsporingsapparaat zich met crimineel geld bezighoudt.

De huidige anti-witwaswetgeving leidt tot enorme verplichtingen bij poortwachters zoals banken, notarissen en makelaars. Het houdt tienduizenden slimme mensen van de straat die als poortwachter allerlei checks doen, maar met de opbrengst gebeurt vrijwel niets omdat er aan de publieke kant onvoldoende opsporingscapaciteit en-prioriteit is. Ondertussen hebben mkb-ondernemers in hun dagelijks werk veel last van de gevolgen.

De huidige werkwijze is ineffectief en inefficiënt. Dat vinden niet alleen wij, maar eigenlijk alle spelers die zich in de anti-witwasketen bezighouden. Desondanks verandert er niets. Het bedrijfsleven vraagt om meer versnelling en regie van de overheid en komt daarom met een voorstel voor een actieplan.

ANTI-WITWASBELEID VOLSTREKT INEFFECTIEF

Het beleid is onvoldoende effectief en volstrekt inefficiënt:

- Nederland (DNB) eist als enige EU-lidstaat dat ook ongebruikelijke transacties worden gemeld in plaats van alleen verdachte transacties. De vraag rijst op dit te ongericht is. Onderzoek of dit nodig is en of één Europees beleid niet effectiever zou zijn.
- Meldingen bij de opsporingsdiensten worden niet of nauwelijks opgevolgd, behalve als iemand al verdacht is.
- Geen zicht op effectiviteit van de inspanningen (wordt niet gemonitord).
- Geen zicht op de modus operandi van criminelen (combineren/analyseren van grote datasets mag niet vanwege privacy), terwijl dit noodzakelijk is voor echt effectieve opsporing.

- Daarom ook niet of nauwelijks zicht op omwegen van criminelen, zoals ondergronds bankieren.
- Onvoldoende repressie op het gronddelict: drugshandel.
- Beleid is gericht op regels volgen en vinkjes zetten, niet op daadwerkelijk tegenhouden. Daardoor veel (drie) dubbelwerk.
- De balans tussen het aantal private poortwachters en opsporingsambtenaren is uit het lood (als aan private kant meer moet worden geïnvesteerd in preventie moet ook de overheid een been bijtrekken en dat is niet gebeurd).

Regels zijn niet duidelijk

De dreiging van hoge boetes door toezichthouders maakt dat poortwachters voorzichtig zijn, en (veel) méér uitvragen bij klanten dan nodig is. Het is onduidelijk waaraan een klant moet voldoen en wat de consequenties zijn voor zowel klant als poortwachter (moet een poortwachter dan bijvoorbeeld geen diensten verlenen als een klant niet kan voldoen?).

Bonafide ondernemers worden bovenmatig en disproportioneel getroffen door het beleid (en kunnen niet ondernemen zonder bankrekening).

MKB-ONDERNEMERS IN DE KNEL

- Niet of nauwelijks toegang tot relatief kleine kredieten (onrendabel voor banken);
- Hoge regeldruk(kosten) door uitvragen banken (in het kader van *ken uw klant*);
- Sectorale uitsluiting en daardoor geen toegang tot bancaire diensten (sommige bonafide ondernemers kunnen geen bankrekening krijgen omdat zij actief zijn in een zogenaamde hoog-risico branche, zoals de auto- of juweliersbranche);
- Langere doorlooptijden bij aanvraag van financiële diensten;
- Hogere kosten financiële diensten;
- Tegenstrijdige en disproportionele eisen rond het aannemen van contant geld.

CIJFERS

- KYC (*know your customer*) medewerkers bij banken: **15.000**;
- *Disbalans*: voor iedere wijkagent in Nederland (3.500 in totaal) zijn er vier bankmedewerkers die toezicht houden (met nauwelijks rendement en ook nog eens in een heel krappe arbeidsmarkt);
- Totale jaarlijkse kosten anti-witwas bij banken: **€1.4 mrd**;
- Meldingen ongebruikelijke transacties door banken per jaar: **553.327** van in totaal bijna 2 miljoen meldingen ongebruikelijke transacties;
- Daarvan verdacht verklaard door FIU-NL: **51.939**.
- FIU-Nederland: **123,5 fte**;
- Aantal boeven/ strafzaken: onbekend

5 PUNTEN-ACTIEPLAN

1. DOELTREFFENDER EN DOELMATIGER AANPAK WITWASSEN

- Start met de uitvoering van het Next Gen Plan van de banken (NVB) voor risicogestuurd toezicht en ga aan de slag met de aanbevelingen uit het poortwachtersonderzoek 'Krachten gebundeld'.
- Monitor jaarlijks de inzet versus het rendement, waardoor inzet zinvoller en gericht wordt.
- Europese harmonisatie en eenduidige toepassing van de anti witwasregels (level playing field).
- Onderzoek of en hoe de AVG op termijn kan worden aangepast om de bestrijding van ondermijning effectief te verbeteren (zoals mogelijk maken van combineren datasets persoonsgegevens tbv AI-analyses - gepseudonimiseerd - naar modus operandi). Privacywetgeving speelt criminelen nu te veel in de kaart.
- Gebruik branche-informatie om risico-inschatting door poortwachters fijnmaziger te doen.

2. VOER EEN CASHLIMIET IN

Trek de parlementair controversieel verklaarde vaststelling van de acceptatielimiet van contant geld los en voer een cashgrens van €3.000 in. Dit leidt tot meer duidelijkheid voor klanten, minder regeldruk bij ondernemers, meer efficiëntie bij poortwachters en een level playing field met andere landen (zoals België, Frankrijk en Italië).

3. VOER EEN BASISBETAALREKENING IN

Zonder bankrekening kunnen bonafide ondernemers niets meer. Voer, net als in België, een wettelijke plicht voor banken in om iedereen te voorzien van een werkbare basisbetaalrekening zodat iedere bonafide ondernemer kan ondernemen.

4. DUIDELIJKE EN UITVOERBARE REGELS

De regels zijn voor ondernemers onduidelijk en soms tegenstrijdig. Banken vragen om registratie van de gegevens van klanten die met grote coupures betalen, maar een ondernemer mag die informatie op grond van de privacywetgeving (AVG) niet vragen/opslaan. De bank beëindigt de klantrelatie omdat vragen onbeantwoord blijven, waardoor de ondernemer zonder bankrekening zit. Los tegenstrijdige regelgeving op en maak duidelijk wat wel/niet kan ten aanzien van contante betalingen.

5. VERSNEL EN NEEM REGIE MET NATIONAAL COÖRDINATOR

Ondernemers ervaren een gebrek aan voortgang op onderwerpen rond *de-risking*. Van de beloofde wijziging in aanpak - namelijk van *rule based* naar *risk based* - is nog weinig terecht gekomen. Er is sprake van veel woorden, maar weinig daden/daadkracht.

Ook ontbreekt in de witwasaanpak centrale sturing vanuit de overheid, inclusief duidelijk prioritering en belangenafweging. Stel een *nationaal coördinator witwassen* aan die duidelijke prioriteiten stelt. Hierbij helpt bestuurlijk overleg met groot commitment van alle hoofdrolspelers (gezamenlijk verantwoordelijk voor daadkrachtige uitvoering): minimaal 1 x per jaar met ministeries, FIU, OM, toezichthouders, poortwachters en (vertegenwoordigers van) bedrijfsleven en consumenten.

KRACHTEN GEBUNDELD

naar een effectievere en efficiëntere invulling
van de rol van poortwachters bij de aanpak van
witwassen in Nederland

Crimineel geld verstoort de economie en leidt tot oneerlijke concurrentie. Ook om andere redenen is het cruciaal dat de aanpak van witwassen succesvol is. In de anti-witwasketen hebben poortwachters – waaronder banken, notarissen en makelaars – een belangrijke rol om het financiële stelsel schoon te houden en criminele ‘klanten’ zodanig te kennen dat ze kunnen worden geweerd. Het huidige systeem is echter efficiënt noch effectief en dat komt (mede) voort uit soms onduidelijke regels. De poortwachters kunnen en willen hun taak doelmatiger invullen, maar hebben dan wel steun van de overheid nodig.

De Wet voorkoming witwassen en terrorismefinanciering (Wwft) moet ervoor zorgen dat het Nederlandse financiële stelsel minder kwetsbaar wordt. De uitvoering van de huidige antiwitwas- en sanctieregelgeving leidt echter tot allerlei problemen voor poortwachters én hun klanten. Samen met VNO-NCW en MKB-Nederland heeft een aantal poortwachters¹ KPMG onderzoek laten doen naar de kansen en mogelijkheden om dit door onderlinge samenwerking te verbeteren. De uitkomsten staan in het rapport ‘Krachten gebundeld’².

1 Nederlandse Vereniging van Banken, Verbond van Verzekeraars, Holland Quaestor (Trustkantoren), NVM makelaars, VBO makelaars en Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie

2 [Poortwachters willen regierol overheid in aanpak witwassen | MKB-Nederland](#)

DOELEN VAN SAMENWERKING TUSSEN POORTWACHTERS

Het KPMG-onderzoek 'Krachten gebundeld' is het resultaat van een unieke samenwerking tussen verschillende poortwachters om de aanpak van witwassen en de uitvoering van sanctiewetgeving te verbeteren. Daarbij zijn verschillende elementen van belang:

- Door betere samenwerking wordt de opsporing van witwassen effectiever (meer boeven gepakt);
- Minder last voor klanten, dus voor ondernemers die zaken doen via hun bank, notaris, makelaar of verzekeraar (bijvoorbeeld minder dubbele uitvragen van dezelfde informatie);
- Efficiëntere inzet van poortwachters (leidt tot lagere kosten);
- Iedere poortwachter heeft een eigen rol en een eigen verantwoordelijkheid. Soms is dat vanuit de rol als dienstverlener, soms is dat vanuit het risico op misbruik voor witwasdoeleinden of omdat poortwachters door de aard van hun werk indicatoren van witwassen kunnen detecteren. Ondanks die eigen rol kan over het geheel veel in de keten worden verbeterd.

OPLOSSINGSRICHTINGEN

POORTWACHTERS ZELF AAN ZET

De unieke samenwerking tussen verschillende poortwachters stelt hen in staat een betere invulling te geven aan zowel de eigen rol als in die samenwerking. Daardoor wordt de aanpak van witwassen en de uitvoering van sanctiewetgeving verbeterd, versneld en vergemakkelijkt. Dat brengt ook verlichting voor klanten van poortwachters. Ingezette verbeterstappen:

- Een *uniforme taxonomie* afspreken. Dat leidt ertoe dat poortwachters dezelfde interpretatie hebben van de wettelijke verplichtingen. Doordat zij 'dezelfde taal' gaan spreken, kan herhaalde uitvraag bij dezelfde klant worden voorkomen. Deze taal, definities en interpretaties vormen de basis voor vele andere oplossingsrichtingen.
- *Waarschuwingssystemen* voor alle poortwachters. Banken en verzekeraars kennen afzonderlijk reeds een dergelijk systeem. Hierdoor worden personen of transacties die een risico vormen voor de integriteit van het financiële stelsel – onder strikte voorwaarden – in kaart gebracht. Betere informatiedeling stelt poortwachters in staat risico's in kaart te brengen en hierop te kunnen reageren.
- *Een gezamenlijke digitale voorziening* inrichten. Hierdoor kan de klantreis versneld en vergemakkelijkt worden. Dit geldt voor zowel het tegengaan van witwassen als de uitvoering van de sanctiewetgeving. In het buitenland zijn daar goede ervaringen mee. Dit zal de nodige tijd kosten en zal in beginsel alleen een nationale toepassing kennen met toegankelijkheid voor een beperkt aantal deelnemers.

OVERHEID MOET OOK STAPPEN ZETTEN.

Meer regie en versnelling door de overheid is gewenst. Er zijn veel verschillende overheidsspelers (FIU, politie, FIOD, OM, toezichthouders, gemeenten, departementen, Belastingdienst, wetgever, enz.) met elk een eigen rol en belang; soms is dat vanuit de aanpak van ondermijning, soms het tegengaan van financieel economische criminaliteit of terrorisme. De belangen van de verschillende spelers zijn soms niet in lijn met of afgestemd op elkaar. Er wordt veel gepolderd maar er worden geen heldere keuzes gemaakt. Door de fragmentatie is geen zicht op de resultaten van de nationale anti-witwas aanpak als geheel en is tussentijdse bijsturing moeilijk. Daarom is een **nationaal coördinator** witwassen nodig. Deze kan zorgen voor de nodig regie en versnelling op de anti-witwas aanpak.

Versnelling: Poortwachters ervaren gebrek aan voortgang op onderwerpen rond *de-risking*. Van de beloofde wijziging in de aanpak - namelijk van *rule-based* naar *risk-based* - is nog beperkt impact te merken. Er is sprake van veel woorden, maar weinig daadkracht³.

Regie: de National Risk Assessment (NRA) is te grofmazig. Daardoor worden hele sectoren als hoog risico aangemerkt, terwijl het slechts om individuele partijen in een sector gaat. Dit leidt tot onnodig veel informatie uitvragen. De banken hebben een plan ('NextGen Poortwachter') voor risicogestuurd toezicht. Kort gezegd willen zij het huidige systeem omdraaien: geef banken intelligence over hoog-risico partijen, zodat zij gericht kunnen melden en maatregelen nemen. Hierdoor wordt de detectie gericht, de impact voor klanten proportioneler en het

³ Bestrijden witwassen deel 3: stand van zaken 2021 | Rapport | Algemene Rekenkamer: ook de Algemene Rekenkamer was in het verleden al kritisch op de aanpak van witwassen en terrorismefinanciering. De Rekenkamer schreef in 2022 bijvoorbeeld nog dat '... de ministers van Financiën en van JenV nog steeds geen bruikbaar inzicht [hebben] in de doelmatigheid en doeltreffendheid van hun aanpak witwassen.'

resultaat veel beter. Invoering van het plan NextGen Poortwachter leidt tot vergroting van de effectiviteit in de aanpak, minder onnodige informatievergaring, minder privacyinbreuk bij klanten, betere inzet van de 15.000 fte die bij banken momenteel veelal checks met beperkte toegevoegde waarde uitvoeren en meer rendement in de gehele anti-witwasketen.

Verder zou de overheid de poortwachters moeten ondersteunen door te zorgen voor:

- een *veilig meldproces* waardoor poortwachters niet bang hoeven te zijn voor represailles van criminelen wanneer zij een ongebruikelijke transactie melden;
- *toegang tot bepaalde systemen* toestaan voor poortwachters zodat zij betere en effectieve controles kunnen uitvoeren, bijvoorbeeld toegang tot de Basisregistratie Personen (voorheen GBA, gemeentelijke basisadministratie);
- *meer inzicht geven in de opvolging van de meldingen* hetgeen zal leiden tot kwalitatief betere meldingen en meer mogelijkheden om tussentijds werkwijzen aan te passen;
- wettelijke mogelijkheden om *meer informatie onderling uit te wisselen* zodat poortwachters beter in staat zijn om witwassen te detecteren en shop-gedrag van criminelen tussen de poortwachters te voorkomen;
- een *betere risico-oriëntatie* zowel ten aanzien van witwassen als sancties. Dat wil zeggen: meer aandacht voor hoog-risico en gevallen die een laag risico vormen niet meer lastigvallen met onnodig klantonderzoek. Dat is effectiever en proportioneeler;

-
- *uitbreiding publiek-private samenwerking* zowel op strategisch, tactisch als operationeel niveau. Daarbij dient de samenwerking niet te worden beperkt tot banken. Ook andere poortwachters dienen hier structureel bij te worden betrokken;
 - *beroepsregulering makelaardij*. Het ontbreken van minimum kwaliteitseisen maakt de sector makelaardij extra kwetsbaar. Om die kwetsbaarheid te verminderen verdient het aanbeveling het beroep nader af te bakenen, zodat de kwaliteit wordt verhoogd en aan makelaars meer bevoegdheden kunnen worden toegekend.
 - *toewerken naar het gebruik van digitale identiteiten⁴*. Dit houdt in dat het ID van een klant digitaal kan worden gecheckt middels digitale authenticatiemiddelen. DigiD is een voorbeeld hiervan. Een soortgelijke voorziening zou kunnen worden ontwikkeld ten behoeve poortwachters en hun klanten.

Kortom: de poortwachters wensen een schoon financieel systeem door witwassen en terrorismefinanciering **gericht** aan te pakken en de **impact op goedwillende klanten fors te verminderen**. **Informatie** vanuit de **justitiële keten** wordt het **startpunt**, poortwachters werken veilig op basis van **gekozen prioriteiten** en door nationale **coördinatie** boekt de hele keten **effectieve resultaten**.

Voor meer informatie:

VNO-NCW en MKB-Nederland,
Karijn van Doorne, doorne@vnoncw-mkb.nl.

april 2024

4 Conform eIDAS-verordening